

DCCLXXI. Nam α) dominus lucrum sentit ex operis serui licitis, et ex illis etiam damnus patitur, neutrum vero ad eum pertinet ex operis illicitis Dein β) laesus potest se defendere contra laedentem, aut dominus in nostra specie laedens non est. Denique γ nec ideo seruus manet impunitus, tenetur enim dominus illum coercere, ne alias factum laesionis adprobare videatur.

* Dicatur, an lex diuina positiuā sit, vt *Homicida morte puniatur*. Gen. IX. 6.

DCCLXXII. Quoniam seruitus societas est, etiam modi, quibus societates finiuntur, huc applicari possunt. Speciatim vero finitur 1) *manumissione*, quae est actus, quo dominus seruo ius operarum ex liberalitate et gratia condonat, quod facere utique potest, 2) *exilio*, si dominus inobedientem seruum per modum poenae expellat, eumque cogat a familia abire. Vtroque casu dominus iuri suo renuntiat. v. *Hobbes. VIII. §. 9.*

CAPVT XXVIII.

De domo, seu familia, et successionis iure.

DCCLXXIII. Si societas coniugalis, paterna et herilis, vel duae saltem ex his inuicem coniungantur, fit societas composita, quae *domus* aut *familia* dicitur. Familiae socii sunt I. *pater et mater familias*, scilicet coniuges, parentes et heri. II. dein *liberi*, seu filii et filiaefamilias, *famuli* et serui, hique communi *domeficorum* nomine veniunt.

DCCLXXIV. Omnis societas proprium suum finem habet; igitur et domus, quae societas est composita, et a societatibus simplicibus quasi totum a suis partibus distincta ad peculiarem quemdam scopum colligere debet.

DCCLXXV.

DCCLXXV. Hic scopus, quoniam ex aliis duobus aut etiam tribus finibus simplicibus coalescit, alius esse nequit, quam ut simplex quaevis societas omnium reliquarum finem magis promovere, et singularia opera mutuo auxilio subleuare teneatur; et inde etiam perfectio, salusque domestica prodibit. Ceterum per se patet, socium partis etiam totius socium saltem tacite fieri, et hinc duplicis generis iura et obligationes adipisci.

DCCLXXVI. In domo vel 1) societas coniugalis cum parentali, et herili simul, vel 2) coniugalis tantum cum parentali, aut 3) tantum cum herili, vel 4) parentalis sola cum herili reperitur; itaque domus omnis est societas rectoria atque inaequalis, in qua tam superiores, coniuges, parentes, heri, qua patres et matres familias, quam inferiores, filii familias, seruique continentur. Ex quo colligitur, liberos non esse seruorum dominos et non nisi parentum auctoritate iisdem imperare. *Plaut Trinum. Act. II. Sc. II. v. 48.*

DCCLXXVII. Quoniam pater et mater familias sunt familiae capita et imperantes, iusque in suos liberos, immo etiam in seruos mutuo consensu adquisitos inter se commune habent, consequens est, ut naturaliter aequales sint, et vnam moralem personam constituent; fieri tamen potest, ut tota potestas ad vnum tantum spectet, si altera pars moriatur, aut ipsis ad pacto expresso vel tacito placuerit.

DCCLXXVIII. Imperans in domo iure perfecto gaudet, I. leges, sine quibus nulla societas esse potest, promulgandi, II. praemia vel poenas statuendi, ac III. distribuendi, IV. dispensandi, V. legesque obuia in societate contingentes abrogandi, tum VI. leges naturales magis determinandi, VII. poenas mutandi, VIII. et eas remittendi, quatenus melior expletio finis in societate oeconomica id postulat.

DCCLXXIX. Potest porro IX. fines societatum simplicium, ex quibus societas conflatur, connectere,
et

et relationem earum ad se inuicem determinare. X. in casu collisionis facere exceptionem, XI. definire proedriam et alias praerogatiuas; XII. actiones subditorum dirigere, vt sint media ad securitatem in familia obtinendam, et hinc modum, quo bella orta gerantur, definire.

DCCLXXX. Denique eiusdem est XIII. petere a subiectis, vt actionum suarum rationem reddant, et *ordinem*, qui est similitudo in ratione, qua plura coniunguntur, constanter obseruent. Hisce autem iniuribus perfectae domesticorum obligationes ad praestandum obsequium correlatae sunt.

DCCLXXXI. Ceterum mutua quoque patris ac matrisfamilias inter se officia ex salute rei familiaris determinari debent: quare peccant familiae capita, si alter alterius auctoritatem imminuat, si educationi liberorum, aut seruorum correctioni siue incertia, siue malo exemplo inlicitat impedimentum, si denique crudelitatem liberorum in seruos, aut seruorum nequitiam, qua liberorum mores corrumpunt, impunem esse patiantur.

DCCLXXXII. Superest, vt de successione iure, quod magnam partem in notione familiae fundamentum habet, vltimo agamus. Vniuersitas rerum tam corporalium, quam incorporalium, seu *bonorum*, in *sensu iuridico*, ab aliquo adquisitorum est eius *patrimonium*; patrimonium a defuncto relictum dicitur *hereditatis*, ius proprium hereditatem in *re suam* recipiendi est *ius hereditarium*, et qui eo gaudet, *heres* nominatur.

DCCLXXXIII. Cuilibet licet de suo patrimonio pro lubitu disponere; igitur potest illud tam in praesens, quam in futurum, tam pure, quam conditionate et speciatim sub conditione vel mortis, vel simul non reuocatae voluntatis, alicui polliceri.

DCCLXXXIV. Promissio seu declaratio expressa, qua dominus sub duplici conditione *mortis*, et non
reuo

reuocatae voluntatis bonorum suorum heredem instituit, siquidem nuda sit, vocatur *Testamentum*, si vero acceptatio accesserit, sit *Pactum successorium*, vel reuocabile, vel irreuocabile, prout vel una, vel utraque conditio fuerit adiecta. Ex quo conficitur, eum, qui promittere potest, posse etiam testari, et pacta successoria inire.

DCCLXXXV. Posito pacto successorio alter percipiens alterius patrimonium in *re suam* recipit sub conditione et in diem; ad illud porro ius aliquod perfectum habet.

DCCLXXXVI. Quod si nuda sit promissio, siue *testamentum*, competit tamen heredi ius voluntatem declaratam acceptandi, quod non commune est, sed ipsius proprium; qua re ei ius hereditarium, quod est ius proprium, hereditatem in *re suam* recipiendi a die mortis et conditione non factae reuocationis suspensum, ei nequit denegari.

DCCLXXXVII. Mortuo testatore ipsa bona hereditaria nullius sunt propria; quum tamen heres institutus ius praecipuum, ac proprium habeat, illa in *re suam* recipiendi, pertinent bona ad res *iacentes*, quas occupare reliquis non licet; siquidem heredem in iuris singularis, ac proprii exercitio turbarent.

DCCLXXXVIII. Sunt igitur testamenta *iuris naturalis* eo sensu, ut *habita defuncti dispositione reliqui homines teneantur a defuncti bonis abstinere*; ita, ut heres ex testamento post mortem testatoris pro iure hereditario conditionato et reuocabili ius hereditarium purum, plenum, et irreuocabile nanciscatur.

DCCLXXXIX. Quoniam facultas testandi ex illimitato domini iure arcessitur, dubium non est, quin, qui testari, atque heredem facere potest, ei etiam liceat, secundum aut tertium heredem nominare in casum deficientis primi, hoc est, *substituere*, dein ipsum heredem rogare, ut totam hereditatem, vel eius partem restituat tertio, ist est, *fideicommittere*, porro aliquid

quid ex eo, quod vniuersum heredis foret, in tertii cuiusdam vtilitatem delibare, siue alicui *legare*.

DCCXC. Quae vero et quanta haereditis, vel legatarii, qui non concurrat, portio accedat concurrenti, seu adcreseat, id ex regulis interpretandi voluntatem loquentis desumendum.

DCCXCI. Si nulla expressa dispositio defuncti de suo patrimonio reperiatur, quisque id voluisse censetur, quod naturae est maxime congruum ob ius connatum bonae existimationis; igitur is fit heres, quem defunctus *per naturam* maxime amare debuit.

DCCXCII. Qui enim alterum diligere obligatus est, eum etiam iuuare tenetur, quantum fieri potest, et hinc bona, quibus amplius non indiget, ei relinquere; huic speciali obligationi ius quoque singulare correlatum est, bona in *res suam* recipiendi, quod ius *hereditarium* diximus; dein haec bona non pro nobis tantum, sed etiam ad alios iuuandos compartimus, quem vero iuuare volueris, id etiam ex factis declarari potest. Cf. *Grot. II. c. VII. §. 3.*

DCCXCIII. Obligatio parentum liberos maxime iuuandi, et quidem perfecta respectu alimentorum, tam ex facto generationis, quam ex naturae stimulis satis manifestatur; igitur defunctis parentibus naturale est, succedere filios, filiasque, et quidem in *capita*, id est, in portiones viriles, quum eadem pro omnibus naturae ratio obtineat. v. *L. 7. de bon. damnat.*

DCCXCIV. Quod si patri aut matri praemorian- tur filii, vel filiae, horum ius hereditarium ad sobolem transmittitur, quae porro suum patrem vel matrem *repraesentat*, atque hocce repraesentationis iure succedit aui vel auiae in partem, quam parentes habuissent, siue in *stirpes*.

DCCXCV. Si nulli adsunt *descendentes*, naturale est, hereditatem defuncti *adscendentibus* deferri, sunt enim hi maximi liberorum benefactores, atque ideo

M

maxi-

maximum amoris gradum, seu conatum perficiendi promerentur.

DCCXCVI. Et quia parentes, qua tales, vnum sunt, etiam ius iisdem competens est indiuisibile; quare proximior ascendens semper excludit remotiorem, et si omnes fuerint remotiores, hi non in *Capita*, sed in *Lineas* vocantur.

DCCXCVII. Pater igitur et mater auos excludunt; quod si soli aui adsint, linea paterna medietatem, et linea materna aliam medietatem acquirit, est in vna linea vnica persona, veluti auus tantum, in altera auus et auia reperiantur.

DCCXCVIII. Qui a latere iunctos perficit, is id praestat, quod communis stipis praestare fuisset obligatus, adeoque ipsi communi stipiti re ipsa gratiam rependit; quare deficiente stipite, nil magis naturae consentaneum est, quam vt eos in primis iuemus, quibus opem ferre debuisset stipes; hic enim ius suum hereditarium ad proprios descendentes transmisit, et ideo frater defuncti eiusdem auum excludit.

DCCXCIX. Aliquando contingit defuncto nec descendentes, nec collaterales superesse; tunc ergo is iure hereditario gaudet, cum quo defunctus in proxima vixit societate, qua socius alterius socii commoda promouere obligatur, et quidem maxime, quando nulli amplius consanguinei supersunt. Iam per se patet, *coniuges* in proxima societate esse constitutos, his igitur post consanguineos proxime hereditas defertur.

DCCC. Ius hereditarium saepe transmitti aliis posse visum est; fieri ergo potest, vt coniux ad personas sibi sanguine iunctas ius suum deriuet, et inde colligitur, ius succedendi propter *Adfinitatem*.

DCCCI. Ex dictis intelligitur ordinem successionis naturalis esse sequentem: vt veniant I. descendentes non indistinctim, sed immediati et primi gradus

in capita, mediati in stirpes. II. Adscendentes primi gradus seu pater et mater, dein III. fratres, et qui ab his progeniti sunt. IV. Familia aorum, id est, avus, avia, tum patruus et matertera V. Familia proavi, hinc abavi, atavi etc. VI. Coniuges, VII. Adfines, VIII. alii focii, prout quisque est proximus.

DCCCII. Duplex itaque est modus, quo intelligitur hereditas *delata*, quam scilicet quis possit accipiendo consequi: vnus ex *testamento*, alter ab *intestato*; ac vterque quidem maximo nititur defuncti amore, et conatu alterum perficiendi vsque ad extremum vitae spiritum producto.

DCCCIII. Quum tamen alter ex ipsa fluat rei natura, alter vero ex facta declaratione voluntatis, tandiu successio naturalis ac legitima ab intestato praesumi debet, donec probetur testamentaria, quae est hypothetica. Secus enim heres legitimus iusta ignorantia se tueri potest. *L. 39. D. de A. v. O. H. L. 151. D. de V. S.*

DCCCIV. Requisita testamenti eius *solemnia* vocantur, et quidem *interna*, si ad eiusdem essentiam, externa vero, ad probationem spectent.

DCCCV. Ex quo conficitur, vt sufficiens declaratio voluntatis vel viva voce, vel scripto facta internam solemnitatem constituat, solemnitas autem externa vel in scriptura testatoris satis recognita, et a suspitione vis ac metus libera, vel in depositione testium, qui de voluntate defuncti idoneam faciant fidem, reperiatur. Quare sine solemnibus testamenti tam internis, quam externis heres ab intestato haud excluditur.

DCCCVI. *Exhereditatio* est actus, quo is, qui successisset ab intestato, per expressam testatoris voluntatem iure hereditario priuatur. Haec naturali amoris contraria est, adeoque non nisi propter colli-

tionem maioris cuiusdam amoris aduentitii licita fieri potest.

DCCCVII. Quia tamen amor coactionem non patitur, inique exheredatus testamentum nequit impugnare; aliud foret, si exhereditatio cum violatione iuris perfecti fuisset facta, ubi nimirum vel iam pactum adest successorium, vel liberi aliqua adhu educatione indigent, tunc enim hi portionem bonorum ad id requisitam iure perire possunt, quae dicitur *legitima*, et illi partem conuentam vindicant.

DCCCVIII. Ius hereditarium est ius proprium bona defuncti in *eo suum* recipiendi; hanc voluntatem qui declarat verbis, dicitur hereditatem *adire*, qui factis, se *pro herede gerere*; non ante igitur adquiritur hereditas, utpote res iacens, quam ubi aditio, vel pro herede gestio interuenerit. Etsi vero tunc heres fiat hereditatis dominus, tamen possessionem non nisi actuali adprehensione nanciscitur.

DCCCIX. Sunt itaque hae regulae iuris naturalis: I. Qui usu rationis caret, ipse hereditatem adire nequit. II. Aditio fieri potest etiam per mandatarium. III. Qui pacto est heres, noua non indiget acceptatione. IV. Quod aiunt: hereditas non adita non transmittitur, verum est in successione testamentaria, non autem in legitima, in qua transmissio ab ipsa lege fit.

DCCCX. Heres succedit in omnia iura et obligationes transmissibiles defuncti, quae scilicet non sunt mere personales, et ideo vna videtur esse cum defuncto moralis persona. Sed quia is obligationes contrahit, quatenus est hereditatis dominus, naturaliter non tenetur ultra vires hereditarias, nec legatis onerari magis, quam fuit honoratus, potest. *L. 9. C. de Fid.*

DCCCXI. Quemadmodum hereditatem adire, ita eandem *omittere*, seu *repudiare* heres potest, siquidem cuique liberum est iuri suo permissiuo renuntiare.
Quod

Quod si quis eam nec repudiare, nec tamen adire velit, poterit proxime successurus primi heredis voluntatem exquirere, et si nulla detur sufficiens ratio protractae aditionis, ipse vi naturalis substitutionis hereditatem adire, idque eodem iure, quo officia innoxiae utilitatis negatiua postulantur.

DCCCXII. Infirmatur autem naturaliter testamentum variis de causis, I. si desit solemnitas vel interna, vel II. externa, III. si viuis testator mutauerit voluntatem, IV. si portio lege perfectè debita cuidam non sit relicta, V. si testator venerit in seruitutem obnoxiam, denique VI. si heres hereditatem repudiet. Iuris civilis auctores primum testamentum dicunt *nullum*, secundum *iniustum*, tertium *raptum*, quartum *inofficiosum*, quintum *irritum*, sextum *destitutum*.

DCCCXIII. Sunt, qui doctrinam successionum totam adscribunt iuri positiuo. Aiunt enim, 1) mortuo domino res esse derelictas, 2) atque nullius, & ideo primi occupantis fieri, 3) dominium nostris vñibus esse concessum, adeoque cum vita interire; 4) nec ostendi momentum et modum posse, quo illud in heredem testamentarium transiret, cuius 5) voluntas cum defuncti voluntate nunquam coniungatur.

DCCCXIV. Nihil igitur 6) detrahi de iure alterius per occupationem patrimonii a defuncto relicti; 7) quod vero saepius id minus aequum videatur, propterea non statim a iustitia discedere, et 8) saltem successionem testamentariam principis de successione legitima stabilitis repugnare.

DCCCXV. Enimvero 1) bona non derelinquit, qui ea in alterum transferre vult, 2) quae porro non sunt simpliciter nullius, sed iacentia; 3) etsi vero dominium post mortem cesset, viuis tamen dominus de rebus disposuit, quas etiam in alienum auxilium impendere erat obligatus, 4) transit autem ius hereditaria

dita

ditarium conditionatum in heredem statim a declarata voluntate testatoris modo derivatio, 5) nil autem obstat, quin voluntas nunquam reuocata, etiam post mortem dicatur durare.

DCCCXVI. 6) Quapropter, qui hereditatem accēptare volenti adfert impedimentum, turbat ius illius proprium, et 7) hinc non iniquus modo est, sed etiam iniustus, 8) denique successio legitima iure naturae quidem praecepta est, attamen propter collisionem aliter aliquando disponere domino permittitur. Ceterum quoniam admittunt aduersarii, imperantem in maioribus societatibus leges succedendi statuere posse, quoniam ex fundamento hanc facultatem familiae capiti, eique, qui nullius alterius hominis arbitrio subiectus est, abiudicabunt?

F I N I S.

